

Bütün dünya hadisələrinə rəğmən öz yolu ilə ahəstəcə addımlayan füsunkar baharın ətrafdakı gözəllikləri əhatəsində bu günlər bir musiqi adamı ayaq saxlamağa, onu dinləməyə vadar edir. Bu musiqi sanki barmaqların notların üzərində hərəkətilə birdən zilə qalxıb, birdən bəmə enməklə təbiətin ucsuz-bucaqsızlığında uzaqlaşır, yaxınlaşır.

Ətrafdakı çiçəklərin bir-birinə qarışan rayihəsi bu musiqinin ifaçılarından "söhbət açır". Çünki o ifaçıların həyatı bu rayihənin onları çiçəyə çağırışı ilə başlar, kiçik, sadə daxmalarında bitir. Musiqi nə qədər gözəl

beynəlxalq və yerli əhəmiyyətli elmi-praktik konfransların keçirilməsi, arıçılara yaradılan münbit şərait – sahibkarların pulsuz dərman preparatları ilə təmin edilməsi, arıçılıqla məşğul olan təsərrüfat subyektlərinə kreditlərin verilməsi, arı yeşiyi, çərçivə (pətək) istehsalı sahəsinin yaradılması, arıçılıq təsərrüfatlarının fəaliyyətini əlaqələndirmək, arıçıların rastlaşdıqları problemlərin vaxtında həllinə nail olmaq son illər bu sahənin inkişafına səbəb olub.

Bütöv-lükdə, "Arıçılıq haqqında" qanunun qəbul edildiyi dövrdən sonrakı illərdə ölkədə arı ailələrinin sayı 4,4 dəfə, bal istehsalı 4,8 dəfə artıb. Bununla yanaşı, ötən müddətdə arıçılıqla məşğul olan təsərrüfatların hər birinə orta hesabla düşən arı ailələrinin sayı 11,1-dən 18,8-dək yüksəlib. 2022-ci ildə isə ölkədə mövcud olan 32 min 933

Arıların balladası...

olsa da, lakin ilk ağla gələn həmişə eşitdiyimiz bu söz olur: arı vizitisi. Yox, əsla vizit deyil bu. Kim arıların səsinə belə adlandırmış görəsən? Bu sözün ilk səslənməsi belə, adama xoş gəlmir, haradasa insanı narahat edən, başağrısı gətirən bir səs təsirini bağışlayır. Nə qədər yanlısı imiş, bununla əsla razılaşmaq olmaz. Axı bu səs vizit deyil, gözəl bir musiqi əsəridir – balladadır. Adama bal kimi şipşirin gələn balladanın xorla oxunan nəغمə, musiqi ilə müşayiət olunub, dramatik oyunlar və rəqslərlə başa çatan bir xalq poeziyası nümunəsi olduğuna nəzər saldıqda bu janrın, bəlkə, elə arılara istinadən yaradılması adamı çox düşündürür. Bəli, arıların balladası, bal balladası... Ağacların, güllərin, çiçəklərin bu möhtəşəm simfonik orkestrin üzvləri, təbiətin özünün isə dirijoru olduğu, şövqlə ifa olunan böyük bir musiqi bəstəsidir. Arıların zəhmət nəğməsidir.

Bahar gəlişi ilə qışboyu "evlərimdən" bayıra çıxmayan arıları yeni həyata, təbiətin qoynuna səsləyib. Dünyanın ən kiçik, lakin ən zəhmətkeş, kiçik can-cüselləri ilə "evlərində" yaratdıqları qayda-qanuna, gördükləri işin keyfiyyətinə, ortalığa çıxardıqları zəhmət bəhrəsinə görə bütün canlılardan üstün olan arılar isə bu çağırışla yeni iş mövsümünə başlayıblar. Budur, minlərlə arı güllü-çiçəkli çəmənlərdə, bağçalarda iş başındadır. Diqqətim bu kiçik canlılardan birinin səhərdən bəri çiçəyin üzərindəki mücadiləsində ilişib qalıb. Bu kiçik varlığın simasında milyonlarla arı Yer kürəsinə bəxş edən Ulu Yaradanın onlara ömrünü xatırlayıram: "Dağlarda, ağaclarla və insanların qurduqları çardaqlarda (evlərin damında, üzümlüklərdə) özünə evlər tik (pətəklər sal) Sonra bütün meyvələrdən ye və Rəbbinin sənə göstərdiyi yolla rahat, asanlıqla get!.. O arıların qarınlarından insanlar üçün şəfa olan müxtəlifrəngli (ağ, sarı, qırmızı) bal çıxar. Şübhəsiz ki, bunu da düşünüb dərk edənlər üçün bir ibrət vardır!" Və bir də həmin arının simasında Yaradanın bu kiçik canlılara sığdıra bildiklərini, onların fizioloji cəhətdən özlərindən dəfələrlə böyük varlıqlara faydalarını düşünürəm. Düşünürəm ki, Ulu Yaradanın şüur bəxş etdiyi biz insanların bəzən 4-6 nəfərdən ibarət ailələrimizdə

yarada bilmədiyimiz düzəni böyük ailələr şəklində yaşayan, bir-birlərini yalnız qoxuları ilə tanıyan, hər birinin öz işi, əməyi olan, günləri saniyəbəsanıyə zəhmətə hesablanan arılar necə də gözəl şəkildə qura bilirlər. Bu bir arının timsalında milyonlarla arının yaranışını, yaşamını göz önünə gətirirəm: onların yumurtadan çıxmalarını, bu yumurta qabıqlarını yenice çirib həyata boylanan kiçik vücutlarını, qısa bir zamanda özlərindən böyüklərdən aldıkları "təlim və təhsillə", sanki illərin zəhmətkeşi olduqlarını düşünürəm. Budur, çiçəkdən-çiçəyə o incə qanadlarını ahəstəcə titrətməklə uçuşurlar. Kiçik canları ilə saniyədə 250 dövrə vurur, bir saatda 15 kilometr sürətlə uça bilirlər. Çiçəklərin şirəsini topladıqca vücutları ağırlaşır, lakin bu onların uçuş cəldiyinə mane ola bilmir. Bu bapbalaca varlıqların çiçəklərdən şirəni sormağ üçün dili, əşyalara toxunub qoxusunu duymağ üçün bıçığıqları, özlərini qorumağ üçün neştərləri var. Həmin neştərlər insana toxunanda necə acı verirsə, (Ulu Yaradanın hikməti ilə bu acıda da dərmlərə dərman, çarə var) bu bədənə axan baldan dadanda bir o qədər şirinlik duyulur.

Çiçəyin üzərindəki mücadiləsini tamamlayıb uçuşağa başlayan bu arının gedəcəyi ünvanı düşünürəm. Həyatları pətəkdən çiçəyə, çiçəkdən pətəyə qədər olan məsafəyə hesablanan arı hara gedə bilər ki? Təbii ki, pətəyə – mənzilinə. Budur pətək Kənardan sadə, çox kiçik bir qutu kimi görünən bu mənzildə ən müasir texnoloji avadanlıqlarla işləyən böyük fabrik və zavodların gündəlik istehsal gücündən dəfələrlə artıq bir iş prosesi var. Bu proses təbii yolla, sadəcə, böyük zəhmətlə gerçəkləşir. Burada heç bir xammal kənardan alınmır. Nə mum, nə süd, nə şəkər, nə də su. Budur, bayaqki ballada indi pətəyin ətrafında səslənir. Arılar bədənələrindən mum ifraz edib şən hazır-layanların əməyini tamamlamağ üçün pətəyə can atırlar. O şənlərdə insanların etdiyindən fərqli şəkildə, metsiz, xətkesiz, ölçüsüz, lakin çox böyük dəqiqliklə hazırlanan hücrələri öz nektarları ilə doldurmağa, çöllün-çəmənin min bir dadda, etirdə olan çiçəklərdən topladıqlarını insan üçün nemətə çevirmək naminə ilahi bir ömrə uçu-

şurlar. Pətəkdə qızgın, bir o qədər də sirli iş prosesi var: balı muma çevirənlər, mumdan şən düzəndənlər, şən üföçü, şaquli hissələrə bölənlər, hücrələr toxuyanlar. Erkək arılar, sürfə qoyub yeni minlərlə arının dünyaya gəlməsini gözləyən ana arılar, dünyaya gələn "bacı-qardaşlarını" südlə qidalandıran bəsləyici arılar, təmizlik işləri görən arılar, işə tələsən işçi arılar, pətəyin keşiyini çəkən arılar...

Bəli, ölkəmizdə hər il keçirilən "Arıçılıq məhsulları – bal festivalı"nda gördüyümüz çeşid-çeşid bal, bal məhsulları, sən demə, bax belə, minlərlə arının dəyişməz süjet xətti üzərindəki həyat tərzindən, zəhmətindən, bir də ki, yorulmadan səsləndirdikləri əmək balladasından hasil olmuş. Dadarkən çiçək ətri duyulan, nərgizi, bənövşəni, ərik, şaftalı, alma çiçəklərini burnuna yaxınlaşdırırmışsan kimi hiss olunan bal... Arıların balladasında da, çiçəyə, ətrə, şirəyə yönələn uçuşlarında da bu gözəl yurdumuzdan aldıkları ilham, bu cənnətməkanın onlara verdiyi güc, ruh duyulur.

Kiçik, lakin böyük hissiyata malik bu varlıqlar təmiz, oksigenlə bol, günəşli havanı hiss etmədən pətəkdən bayıra çıxarlarmı? Çiçəklərin ətri, güllərin rayihəsini almadan uçuşarlarmı? Bunlar olmasa, heç arılar var ola bilməz. Onların gül-çiçəkli yerləri özlərinə məskən seçməsinin də, elə arıçılığın bu yerlərdə daha geniş kənd təsərrüfatı sahəsi kimi formalaşmasının və ildən-ile inkişaf etməsinin səbəbi Yaradanın bəxş etdiyi bu füsunkar təbiət, əlverişli təbii-iqlim şəraiti, zəngin yem ehtiyatları bazasıdır, digər səbəb isə bu bəxşisi dəyərləndirənlərdir. Arıçılığın inkişafı ilə bağlı imzalanan dövlət sənədlərinin- "Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi"nin, "Azərbaycan Respublikasında arıçılığın inkişafının stimullaşdırılması haqqında" Sərəncamın hədəfi ənənəvi arı cinslərinin yetişdirilməsi, arı ailələrindən yüksək məhsul götürülməsi, arıçıların dövlət maliyyə resurslarına çıxış imkanlarının genişləndirilməsi, arıçılıq məhsullarının ixracının stimullaşdırılmasıdır ki, bunlar artıq reallaşmış. Bu sahə üzrə müxtəlif tədbirlərin, o cümlədən

təsərrüfatda cəmləşən 656,1 min arı ailəsi he-sabına 7 min 446 tona yaxın bal istehsal edilib ki, bu da əvvəlki ilə nisbətən 9,5 faiz çoxdur. Bu, həm də müstəqillik illərində arıçılıq sahəsi üçün rekord göstərici sayılır.

Son illər təsərrüfat sahə-hibləri arı ailələrini Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının ərazilərinə köçürürlər. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin məlumatına görə, 2023-cü ilin yaylaq mövsümündə işğaldan azad olunmuş ərazilərə 125 minə yaxın arı ailəsi aparılıb. Bu da öz növbəsində keyfiyyətli bal istehsalı ilə yanaşı, məhsuldarlığın artırılmasına geniş im-kanlar yaradır.

...Çiçək, rayihə, musiqi, sevgi... Deyirlər ki, bal min bir dərdin dərmanıdır. Nə üçün? Nəzər salmaq. Əgər dünyada tibbin üzünü ağ edən təbiətin min bir adlı bitkisindən, çiçəyindən hazırlanan dərmanlarsa, koma vəziyyətinə düşən, ölümlə mücadilə edən insanı bəzi tanış qoxular yenidən həyata qaytarırsa, xəstəliklər var ki, musiqi ilə çox effektiv müalicə olunursa və nəhayət, dünyanı sevgi xilas edirsə, bu dörd ünsürdən yaranan bal niyə də dərmlərin dərmanı olmasın ki?..

Və son olaraq Albert Eynşteyn deyirdi ki, "Əgər arılar yer üzündən yox olarsa, insanın, sadəcə, dörd il ömrü qalar. Arı olmazsa, tozlanma, bitki, heyvan və insan olmaz". Odur ki, bu bahar da arıların balladası ilə həyat öz gözəllikləri ilə davam edir...

Metanət Məmmədova

P.S. 20 May-Ümumdünya Arılar Günündə arıların balladasını dinləməklə onların həyatımız üçün nə qədər əhəmiyyətli olduğunu bir daha anladıq. Və anladıqca bal istehsalının artırılmasının da vacib olduğunu dərk etməliyik. 2024-cü il yanvar ayının 1-nə Azərbaycan-da 597 min 336 arı ailəsi mövcud olub ki, bu da əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 54,8 min və ya 8,4 faiz azdır. Odur ki, bu sahənin inkişafı üçün əlimizdən gələni etməliyik. Çünki həyatımızda arı və bal əvəzolunmazdır...